

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr.Szűcs Péter ügyvéd által képviselt I.r. és II.r. felpereseknek a jogtanácsos által képviselt alperes ellen kártérítés megfizetése iránt a Fővárosi Bíróság előtt 20.P.26.198/2004. szám alatt megindított és másodfokon a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.505/2007/5. számú ítéletével befejezett perében a jogerős ítélet ellen a felperesek által 49. sorszám alatt és az alperes által 48. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán a 2008. május 7. napján megtartott tárgyaláson meghozta a következő

i t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott részének a II.r. felperes nem vagyoni kártérítési igényét elutasító rendelkezését hatályon kívül helyezi, ebben a részében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és a nem vagyoni kártérítés összegét 1.000.000 (Egymillió) forintra emeli fel. Hatályon kívül helyezi továbbá a jogerős ítéletet a háztartási kisegítői járadékkövetelést elutasító részében és az elsőfokú bíróság ítéletének erről szóló rendelkezését helybenhagyja. Az alperesnek a jogerős ítéletben megállapított járadékfizetési kötelezettségét havi 61.440 (Hatvanegyezer-négyszáznegyven) forintra felemeli. Hatályon kívül helyezi továbbá a jogerős ítéletet abban a részében, amelyben az alperes előteljesítését elszámolta, és helyette úgy rendelkezik: az alperes teljesítéseinek elszámolására a felperesek jogosultak. Ezt meghaladóan a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felpereseknek 50.000 (Ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, míg a felülvizsgálati illetéket az állam viseli.

I n d o k o l á s

Az I.r. felperest 2002. március 5-én egy személygépkocsi elütötte, amelynek következtében súlyos, maradandó fogyatékossgot és munkaképesség-csökkenést eredményező sérüléseket szenvedett. Az I.r. felperest a testvére, a II.r. felperes két éven keresztül gondozta, ápolta. A balesetet okozó gépjármű felelősségbiztosítója, az alperes peren kívül 2.886.613 forint kártérítést fizetett a károsultaknak.

A felpereseknek a nem vagyoni és vagyoni kárai megtérítésére irányuló keresete tekintetében az alperes a jogalapot nem vitatta.

Álláspontja szerint azonban az I.r. felperes nem vagyoni kárát már megtérítette, a II.r. felperesnek pedig nincs nem vagyoni károsodása; a vagyoni kártérítést és a járadék igényt nagyjából azért kérte elutasítani, mert részben indokolatlan, részben pedig eltúlzott.

Az elsőfokú ítéletben a bíróság a felperesek keresetét részben alaposnak tartva kötelezte az alperest, hogy 15 nap alatt - többek között - fizessen meg a II.r. felperesnek nem vagyoni kártérítés címén a 2002. március 6. napjától járó törvényes késedelmi kamatával együtt 500.000 forintot, továbbá a felpereseknek egyetemleges jogosultsággal háztartási kisegítői többletköltség címén 665.000 forintot és ennek a 2004. augusztus 1-től járó törvényes mértékű kamatát; gyógyszerek és gyógyhatású természetes készítmények címén 999.000 forintot és ennek a 2004. augusztus 1-től járó törvényes mértékű késedelmi kamatát, valamint költségpótló járadék címén összesen 162.940 forintot és ezen belül különböző összegek után az eltérő időpontoktól járó késedelmi kamatokat, valamint 2007. január 1-től havi 54.940 forint járadékot. Megállapította, hogy az alperes a fizetési kötelezettségébe jogosult beszámítani az általa teljesített 2.886.613 forintot.

Az elsőfokú bíróság a II.r. felperes tekintetében bizonyítottanak tartotta, hogy a baleset miatt életvitele, életkörülményei megnehezültek. Figyelembe vette, hogy a felperesek édesanyjának egészségi állapota miatt fokozottan vett részét az I.r. felperes ápolásában, a balesetet aggodalommal és szorongással élte meg. Az összes körülmény mérlegelése alapján a II.r. felperes nem vagyoni kárát az elsőfokú bíróság az ítéletében 500.000 forintban állapította meg. A szakértői vélemény alapján 2002. április 16-tól kezdve egy évig a háztartási munka költségére havi 20.000 forint, 2003. május 16-tól kezdve pedig folyamatosan havi 10.000 forint megfizetésére kötelezte az alperest, figyelemmel arra, hogy a háztartási többletkisegítő kezdetben minden háztartási munkában, utóbb pedig a közepesnél nehezebb és kényszertartást vagy az alsó végtagokra fokozott megterhelést jelentő munkákban indokolt. Az elsőfokú ítélet szerint a gyógyszerek és gyógyhatású készítmények tekintetében 2002. április 16-tól kezdve a havi 18.000 forint megfizetése iránti igény alapos, a bíróság a Ptk. 293. §-a alapján rendelkezett az alperes által teljesített összeg „beszámításáról”.

A felperesek és az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az ítéletében az elsőfokú ítélet fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatva, a II.r. felperes nem vagyoni kártérítés iránti keresetét teljes terjedelmében elutasította, az alperes járadékfizetési kötelezettségét 2007. szeptember 1-től havi 51.440 forintra leszállította. Megállapította, hogy a 2007. augusztus 31-ig hátralékos összeg - az alperes által peren kívül

teljesített valamennyi vagyoni és nem vagyoni kártérítési előleg elszámolása mellett - 386.267 forint, amelyet az alperes a 2005. január 1-től számított törvényes mértékű késedelmi kamattal együtt köteles 15 napon belül megfizetni; egyebekben pedig az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A másodfokú ítélet indokolása szerint a II.r. felperes életkörülményeiben nem következtek be olyan hátrányos változások, amelyek nem vagyoni kártérítéssel történő kompenzálásra szorulnak. Az utazások során fellépő szorongásokról csak a II.r. felperes tett említést, amelyet a pszichológusi szakvélemény nem támasztott alá. Az ápolást és gondozást pedig a vagyoni kártérítés körében kellett értékelni. A háztartási kisegítő költségeit a másodfokú bíróság azért tartotta indokolatlannak, mert a baleset idején az I.r. felperes csak 12 éves volt, háztartási munkát csak nevelési céllal, kisegítő jelleggel végezhetett. Az állandó otthon tartózkodás és ágyban fekvés miatt felmerült többletmunkákkal kapcsolatos költségek pedig nem bizonyítottak. A gyógyszerek és gyógyhatású készítmények költségét a másodfokú ítélet nem változtatta meg, e körben az elsőfokú ítélet indokolását elfogadta. A 2007. szeptember 1-től járó havi járadék 3.500 forinttal történő leszállítására az adott alapot, hogy a háztartási kisegítő havi 10.000 forintos költségének elutasítása mellett - a fellebbezés alapján - a kísérő költségét havi 6.500 forinttal felemelte. A másodfokú ítélet indokolása szerint beszámításra nincs jogi lehetőség, a Ptk. 293. §-a alapján az egyszeri vagyoni kártérítés, valamint a 2007. augusztus 31-ig eljárt járadék együttes összegét, 3.272.880 forintot kellett az alperes által teljesített összeggel csökkenteni.

A jogerős ítélet ellen a felperesek és az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet.

A felperesek felülvizsgálati kérelme az alperest a II.r. felperes részére 1.500.000 forint és a 2002. március 6-tól járó törvényes mértékű késedelmi kamata, az I.r. felperes részére háztartási kisegítő címén havi 20.000 forint figyelembevételével 1.100.000 forint és ennek a 2004. augusztus 8-tól járó késedelmi kamata megfizetésére és a peren kívül teljesített összegek tekintetében a Ptk. 293. §-ának jogszerű alkalmazására kötelező döntés meghozatalára irányult.

A felülvizsgálati kérelem szerint a II.r. felperes nem vagyoni kárigényét a jogerős ítélet a Ptk. 355. §-a (1) és (4) bekezdésének megsértésével utasította el, egy 15 éve hatálytalan jogszabályi háttérre hivatkozva (16. számú irányelv, BH 1992.318.). A bíróságnak a két kötelező konjunktív feltétel, a személyhez fűződő jogsérelem és az ezzel okozott hátrány meglétét kellett vizsgálnia. A hátrány nagysága az összecszerűségekre hat ki. A másodfokú bíróság a személyhez fűződő jog sérelmét, annak mibenlétét nem is vizsgálta. Ha volt jogsérelem, akkor azért jogszabálysértő a

jogerős ítélet, mert vizsgálni kell a hátrányt és az ahhoz igazodó nem vagyoni kártérítést; ha pedig a jogsérelemre azért nem tért ki a bíróság, mert azt csak a hátrány „nagyságrendi” elbírálása alapján látja jogszerűnek, akkor a jogerős ítélet azért jogszabálysértő, mert egy hatálytalan joggyakorlaton alapul.

A háztartási kisegítő költségének elutasításával a másodfokú bíróság a Pp. 206. §-át, 163. §-át sértette. Döntése a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen mérlegelésén alapul, az I.r. felperes igényét nem folyamatában, hanem csak a balesetkori életkora alapján ítéli meg. A jogerős döntés súlyosan sérti továbbá a Ptk. 293. §-át is. Nincs akadálya annak, hogy a jogosult a részteljesítést a törvénytől eltérő módon számolja el. Az adott esetben a kötelezettnek nem volt több tartozása, mert a kártérítés egy és oszthatatlan. A másodfokú ítélet akkor lett volna helytálló, ha a bíróság rögzíti a marasztalási tételeket és rendelkezik arról, hogy az alperes az ítélet alapján való teljesítés során a korábbi teljesítését a Ptk. 293. §-a alapján jogosult elszámolni. A bíróság csupán feljogosíthatja a feleket, hogy milyen elvek alapján számolják el teljesítéseiket.

Az alperes a felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését a gyógyszerköltség címén 2007. január 1-től megállapított havi 18.000 forintra vonatkozó részében azzal, hogy a bíróság a havi járadékot ezen a címen 3.000 forintban állapítsa meg és ennek megfelelően a költségpótló járadékot havi 36.440 forintra szállítsa le. Jogi álláspontja szerint a jogerős ítélet e körben sérti a Ptk. 355. §-ának (4) bekezdését, a Pp. 164. §-ának (1) bekezdését, valamint a 206. §-ának (1) és (3) bekezdését. Az alperes szerint az I.r. felperesnek ez az igénye nem bizonyított. A csatolt számlákon olyan gyógyszerek is vannak, amelyek nincsenek összefüggésben a baleseti sérüléssel. A gyógyhatású szerek összetétele nem igazolt. A balesettel összefüggő gyógyszerek költsége pedig egy hónapban sem haladta meg a 3.000 forintot. A másodfokú ítélet indokolása a károsult szubjektív állításain alapul, holott egyértelműen szakkérdésről van szó, a bizonyítás pedig a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése alapján az I.r. felperest terhelte.

Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a felperesek felülvizsgálati kérelmét alaptalannak tartotta és e körben a jogerős ítélet hatályban tartását kérte. Jogi álláspontja szerint a jogerős ítélet a felperesek felülvizsgálati kérelmében megjelölt jogszabályi rendelkezéseket nem sértette.

A Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (2) bekezdése és 270. §-ának (2) bekezdése alapján azt vizsgálta, hogy a jogerős ítélet a felperesek és az alperes felülvizsgálati kérelmében megjelölt okok miatt jogszabálysértő-e.

A felperesek felülvizsgálati kérelme részben alapos, az alperes felülvizsgálati kérelme alaptalan.

A II.r. felperesnek, mint közeli hozzátartozónak a saját jogon érvényesített nem vagyoni kárigényét elutasító jogerős ítéleti rendelkezés a Ptk. 355. §-ának (1) és (4) bekezdését sérti, mert az adott esetben a személyhez fűződő jog sérelme és az ezzel összefüggő, kiegyenlítésre szoruló hátrány fennáll, függetlenül attól, hogy nem bizonyított orvosi kezelést igénylő pszichés elváltozás. A nem vagyoni kártérítési igény alapjául szolgál az egészséges családban éléshez való védett személyiségi jog sérelme, amely a testvér súlyos egészségkárosodása folytán - figyelemmel az édesanya betegségére is - következett be. A kártérítési felelősség egyik alapfeltétele, a jogellenesség megállapítható, mert a Ptk. 75. §-ának (1) bekezdése értelmében a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak. A tanúvallomások és szakértői vélemény megállapításai alapján egyértelműen bizonyított, hogy az I.r. felperes egészségkárosodása miatt a II.r. felperest olyan hatások érték és rá olyan feladatok hárultak, amelyek miatt életminősége romlott, egyéni élete, társadalmi szerepe hátrányosan változott. Mindez alapot ad a Ptk. 84. §-a (1) bekezdésének e) pontjából következően a Ptk. 355. §-ának (4) bekezdése szerinti nem vagyoni kárpótlásra, ezért a nem vagyoni kárigényt elutasító jogerős ítéleti rendelkezést a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és e körben az elsőfokú ítéletet megváltoztatva az alperest 1.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte. A személyi sérelem súlyát, következményeit, a károsodáskor fennálló ár- és értékviszonyokat, valamint a bírói gyakorlat összehasonlításra alkalmas, más ügyekben hozott döntéseit mérlegelve azt állapította meg, hogy ez az összeg áll arányban a károsultat ért nem vagyoni hátránnyal.

Az I.r. felperesnek a háztartási kisegítő költségével kapcsolatos keresete költségpótló járadékigény, amely tekintetében a háztartásban családtagi minőségben végzett, kieső munkák ellenértékét kell a bíróságnak értékelnie. A baleset bekövetkeztekor az I.r. felperes 12 éves volt ugyan, azonban figyelembe kell venni, hogy a háztartási munkák elvégzése az egész családot terheli és életkora előrehaladtával, az adott családi környezetet, az anya egészségi állapotát is értékelve nyilvánvaló, hogy az I.r. felperes a háztartási munkák elvégzésében - akár úgy is, hogy magát ellátja - nyilvánvalóan részt vett volna, ha ebben a baleset, illetőleg annak következményei nem akadályozzák. Ezeknek a mindenképpen elvégzendő háztartási munkáknak az elmaradása olyan többletigényt keletkeztetett, amely a károkozót terheli és amelynek érvényesítésére a károsult jogosult, mivel egyrészt a baleset miatt személyesen nem tud hozzájárulni a család működéséhez szükséges munkák elvégzéséhez, másrészt a saját ellátásával felmerülő

feladatok teljesítésének egy része is másra hárul. Mindezek miatt az I.r. felperes a háztartási kisegítői többletköltségének megtérítését jogosan igényelte, annak az elsőfokú ítéletben mérlegeléssel megállapított mértéke pedig helytálló. A kifejtettekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet a háztartási kisegítői járadékkövetelést elutasító részében és az elsőfokú bíróság ítéletének erről szóló rendelkezését helybenhagyta, ebből következően az alperesnek a jogerős ítéletben megállapított járadékfizetési kötelezettségét havi 61.440 forintra felemelte, figyelembevéve azt, hogy a másodfokú bíróság az ítéletében a kísérő költségét havi 3.500 forint helyett havi 10.000 forintban állapította meg.

Az alperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul támadta a jogerős ítéletet a gyógyszer és gyógyszerhatású természetes készítmények költsége tekintetében. A Pp. 164. §-ának (1) bekezdése alapján az I.r. felperesnek kellett bizonyítania, hogy az általa megjelölt gyógyszerek és gyógyhatású készítmények alkalmazása a balesettel összefüggő egészségkárosodás miatt indokolt, illetőleg beszerzésük milyen költséggel jár. Az igazságügyi orvosszakértő vélemény alapján az megállapítható volt, hogy az általános és helyi fájdalomcsillapító gyógyszerek és a bőrgyulladást csökkentő szerek alkalmazása indokolt. Az igazságügyi szakértő a gyógyhatású szerekről kifejezetten nem nyilatkozott, mert e körben kompetenciáját kizárta, így olyan nyilatkozatot sem tett, hogy a gyógyhatású készítmények alkalmazása indokolatlan. Ebből következően a bíróságnak kellett mérlegelnie a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a gyógyhatású készítmények alkalmazásának indokoltságát és a költségek mértékét. E körben azonban a bizonyítékoknak a felülvizsgálatra alapot adó kirívóan okszerűtlen mérlegelése nem állapítható meg, ezért a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az alperes által felülvizsgálattal támadott részében a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A felperesek a felülvizsgálati kérelemben alappal hivatkoznak arra, hogy a másodfokú bíróság jogszabálysértő módon számolta el a károkozó alperes részteljesítését. Arra a másodfokú bíróság az ítélete indokolásában helyesen utal, hogy nem beszámításról van szó. Megállapítható továbbá, hogy a károsult pénztartozása osztható szolgáltatás, azonban nincs szó a kötelezett több tartozásáról, ezért a Ptk. 290. §-ának (1) bekezdése nem alkalmazható, a károsult részteljesítésének elszámolására a Ptk. 293. §-a az irányadó. Ez a szabály a kötelezettre egyoldalúan kogens rendelkezés, attól eltérő rendelkezést csak a jogosult tehet, a kötelezett eltérő rendelkezése pedig hatálytalan. Ez a szabályozás a jogosult érdekeit védi azzal, hogy a tőketartozás csökkentése megakadályozható legyen az egész tartozás kiegyenlítésének

hiányában, mert ezzel csökkenne a kamatfizetési kötelezettség, ami a jogosultat - jelen esetben a károsultat - sújtaná. E szabálytól eltérő rendelkezést a felek csak közösen tehetnek, mindezekre tekintettel nincs olyan jogszabályi felhatalmazás, amely alapján a másodfokú bíróság a jogszabályoknak megfelelő elszámolást elvégezhetne. A jogszabály ugyanis erre csak a jogosultat jogosítja fel, ezért az ítélet rendelkező részének is ehhez kell igazodnia. Nincs adat arra, hogy a jogosult a per során az elszámolás módjára nyilatkozott volna, ezért a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet abban a részében, amelyben az alperes előteljesítését elszámolta és helyette úgy rendelkezett, hogy az alperes teljesítéseinek elszámolására a felperesek jogosultak.

A Legfelsőbb Bíróság a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint alkalmazott 81. §-ának (1) bekezdése alapján rendelkezett a felülvizsgálati eljárási költség viseléséről, míg a felülvizsgálati illetékeket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

Budapest, 2008. május 7.

Dr. Havasi Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Udvary Katalin s.k. előadó bíró, Dr. Besenyeiné dr. Varga Katalin s.k. bíró